

Framsókn

Atvinnumál

Stefna Framsóknar

Samþykkt á 37. Flokkspingi Framsóknar

20-21. apríl 2024

Efnisyfirlit

1. Framsækið og fjölbreytt atvinnulíf um allt land	3
2. Sjávarútvegur.....	4
2.1. Rannsóknir, nýsköpun og þróun í sjávarútvegi.....	4
2.2. Fiskeldi	5
2.2.1 Tækifæri og nýsköpun	5
2.2.2. Ábyrg matvælaframleiðsla.....	6
2.2.3. Laga og reglugerðaumhverfi.....	6
2.3 Verndun villtra stofna og veiðiréttindi	6
2.4. Hvalveiðar.....	6
2.5. Strandveiðar	7
3. Landbúnaður.....	7
3.1. Fjölbreyttur landbúnaður, nýsköpun og vöruþróun	7
3.1.1 Nýsköpun og vöruþróun í landbúnaði	8
3.1.2 Ylrækt.....	8
3.1.3 Akuryrkja.....	8
3.2. Starfsskilyrði bænda, nýliðun og stuðningskerfi landbúnaðar	8
3.2.1 Skattalegir hvatar og fjármögnun.....	9
3.3. Innlend fóður- og áburðarframleiðsla	10
3.4. Landnýting, skógrækt og landgræðsla	10
4. Matvæli.....	11
4.1. Heilnæm matvæli, fæðuöryggi og upprunamerkingar	11
4.2. Matvælarannsóknir, nýsköpun og eftirlit	12
4.3. Matvæli beint frá býli.....	12
4.4. Innflutningur matvæla og tollvernd.....	12
4.5. Velferð dýra og varnir gegn riðu	13
5. Ferðaþjónusta.....	13

1. Framsækið og fjölbreytt atvinnulíf um allt land

Hagkerfi Íslands er örhagkerfi í alþjóðlegu samhengi og sem slíkt er það Íslandi mikilvægt að vera samkeppnishæft á alþjóðamarkaði. Aðeins með þeim hætti er hægt að tryggja jákvæðan gjaldeyrisjöfnuð og aukinn hagvöxt hér á landi.

Öflugir atvinnuvegir og verðmætasköpun er undirstaða öflugs samfélags og lífskjara þjóðarinnar. Íslenskt atvinnulíf byggist að stórum hluta á hagnýtingu náttúruauðlinda í sjávarútvegi, landbúnaði, iðnaði og ferðaþjónustu. Auðlindir landsins eru sameign íslensku þjóðarinnar og mikilvægt er að tryggja það með sérstöku ákvæði í stjórnarskrá. Framsókn telur mikilvægt að nýta allar auðlindir landsins með skynsamlegum hætti svo hægt sé að tryggja komandi kynslóðum aðgang að þeim. Á síðustu árum hefur fjölbreytni atvinnulífsins stóraukist samhliða hröðum tækniframförum, áherslu á nýsköpun og skapandi greinar og miklum vexti ferðaþjónustunnar. Auka þarf samkeppnishæfni og sveigjanleika íslensks atvinnulífs með því að draga úr hindrunum í gildandi regluverki og tryggja að ný löggjöf sé skýr og skilvirk.

Framsókn vill efla íslenskt atvinnulíf enn frekar og að skjóta fleiri stoðum undir innlenda verðmætasköpun svo sem uppbyggingu í skapandi greinum og hugverkaiðnaði ásamt því að styðja við helstu útflutningsgreinar þjóðarinnar.

Framsókn vill auka fjölbreytni atvinnulífsins með nýsköpun og uppbyggingu nýrra atvinnugreina um allt land. Eigi slík uppbygging að eiga sér stað er mikilvægt að huga að umhverfi nýsköpunar og sprota, fjármögnunarmöguleikum, menntun þjóðarinnar og regluverkinu sem sprotafyrirtæki og atvinnulífið í heild sinni býr við. Sérstaklega verði ýtt undir nýsköpun og fjárfestingu þar sem um er að ræða verkefni og iðnað sem byggja á sjálfbærni, nýtingu og fullvinnslu hráefnis, umhverfisvænum lausnum og styðja við orkuskipti. Framsókn vill hvetja til enn frekari fjárfestinga á sviði hugverkaiðnaðar með fjárfestingastuðningi við stærri verkefni sem skapa verðmæti og störf fyrir þjóðina. Framsókn vill styrkja Tækniþróunarsjóð og bæta skattaumhverfi nýsköpunarfyrirtækja sem og frumkvöðla. Hvatt sé til myndunar klasa á ólíkum sviðum vítt og breitt um landið með fjármagni til aðstöðu og innviða.

Tryggja þarf að framboð menntunar sé í takt við þarfir atvinnulífs á hverju svæði og menntastofnanir hafi skilgreint hlutverk við að mæta þeim. Mikilvægt er að skipulagning náms byggi á greiningu á menntunarþörf, mannaflaspám og vinnumarkaðsrannsóknnum svo að menntun íslenskra ungmenna sé hagnýtanleg á vinnumarkaði. Jafnframt þarf að tryggja að tengsl séu við atvinnulífið á öllum menntunarstigum. Byggja þarf brú á milli skóla og atvinnulífsins meðan á námi stendur til að auðvelda ungu fólki aðgengi að vinnumarkaði eftir að námi lýkur. Einnig þarf að tryggja greiðfæra sí- og endurmenntunarmöguleika til að bregðast við breytingum á vinnumarkaði vegna sjálfvirknivæðingar eða fyrir fólk sem fellur einhverra hluta vegna af vinnumarkaði.

Nýta þarf tækniþróun til að auka framleiðni hér á landi. Framleiðni hefur ekki verið í takt við launþróun síðastliðin ár, og ef sú þróun heldur áfram mun það bitna verst á launþegunum sjálfum. Tryggja þarf að bein tengsl séu á milli framleiðni íslensks vinnuafls og launþróunar svo að íslensk fyrirtæki séu samkeppnishæf á alþjóðamarkaði, sem er megin forsenda fyrir framtíðar hagsæld hér á landi.

Íslenskt hugvit hefur leitt til þess að Ísland er í fremstu röð er kemur að nýtingu endurnýjanlegrar orku. Framsókn vill að Ísland verði áfram í fararbroddi er kemur að þróun endurnýjanlegra orkugjafa. Endurnýjanleg orka úr auðlindum landsins skapar samkeppnisforskot og ber að nýta með ábyrgum hætti. Framsókn telur að nýta eigi þá orku sem framleidd er hérlendis til innlendrar verðmætasköpunar og eflingar samkeppnishæfni Íslands á alþjóðamarkaði. Raforka er undirstaða fjölbreytts atvinnulífs, lífsgæða og verðmætasköpunar hér á landi.

2. Sjávarútvegur

Auðlindir hafsins eru sameign íslensku þjóðarinnar. Sjávarútvegur hefur lengst af verið öflugasta útflutningsgreinin og máttarstólpi í gjaldeyrisöflun þjóðarinnar.

Sjávarútvegur þarf að uppfylla skilyrði sem sett voru í lög um stjórn fiskveiða svo að um greinina ríki sátt. Í fyrsta lagi að auðlindin sé nýtt á sjálfbæran máta. Í öðru lagi að nýting auðlindarinnar sé arðbær og skili arði til þjóðarinnar. Í þriðja lagi að treysta atvinnu og byggð um land allt. Þýðingarmikið er að gagnsæi sé á eignarhaldi sjávarútvegsfyrirtækja. Brýnt er að huga vel að öryggi sjómanna.

Framsókn styður við hlutdeildarkerfi í sjávarútvegi þannig að fiskveiðum sé stýrt í kvótum eins og gert er í dag enda hefur slíkt fyrirkomulag skapað mikil verðmæti fyrir þjóðarbúið.

Eðlilegt er að sjávarútvegurinn greiði sanngjarnt veiðigjald fyrir nýtingu á sameiginlegum auðlindum þjóðarinnar. Mikilvægt er að regluverk um allar tegundir sjávarfangs sé skýrt til að tryggja aukna arðsemi af fjölbreyttri nýtingu þeirra auðlinda sem finnast í hafinu við Ísland.

Byggðaúrræði fiskveiðistjórnunarkerfisins þarf að nýta áfram á ábyrgan hátt. Þær aflaheimildir sem ríkið hefur árlega til afnota til atvinnu-, félags- og byggðaúrræða þurfa að vera markvisst nýtt til að tryggja byggðafestu í viðkvæmustu byggðunum.

2.1. Rannsóknir, nýsköpun og þróun í sjávarútvegi

Á síðustu árum hefur verið mikil gróska í rannsóknum og þróun á fullnýtingu sjávaraflla, en ekki síður á lífmassa úr hafinu. Sérstaklega má nefna rannsóknir

á sjávargróðri og sjávardýrum t.a.m. þangi og þörungum, krabba- og skeldýrum. Þónokkrir aðilar víða um land hafa tekið sín fyrstu skref í þessum rannsóknum og þróun. Á landsbyggðinni eru að verða til þróunar og nýsköpunarsetur sem geta, í samstarfi við skóla og öflugar stofnanir, orðið mikilvægir þættir í þróun atvinnulífs með tíð og tíma.

Framsókn telur þarft að yfirfara lög og reglugerðir sem snúa að nýtingu þangs, þara og krabba- og skeldýraræktar. Markmiðið er að efla nýtingu og auka fyrirsjáanleika þeirra sem stefna á aukna nýtingu nýrra eða van nýtttra tegunda sjávarfangs. Skapa þarf hvata fyrir frumkvöðla á svæðum þar sem tegundir eru ekki nýttar.

2.2. Fiskeldi

Mikill uppgangur hefur verið í fiskeldi á heimsvísu undanfarna áratugi og hér á landi er það ört vaxandi atvinnugrein sem hefur sætt mikillar umræðu. Framsókn vill ná sátt um uppbyggingu og starfsemi fiskeldis á Íslandi. Slík sátt næst aðeins með skýrri lagaumgjörð, vísindalegum rannsóknum, sjálfbærri nýtingu auðlinda og virku eftirliti. Við framþróun eldisfyrirtækja á Íslandi þarf að horfa til byggðasjónarmiða og sjá til þess að eldið skili tekjum til þeirra samfélaga þar sem fyrirtækin eru staðsett.

Fiskeldi getur verið mikilvægur hluti af samfélaginu, með því að bjóða upp á tækifæri fyrir samfélagsverkefni, fræðslu og bein tengsl við náttúru og umhverfi. Þetta styrkir tengsl fólks við heimabyggð og stuðlar að jákvæðri ímynd fiskeldis. Með skýra og vel útfærða stefnu getur Ísland nýtt sér þessa kosti og staðið sem fyrirmynd í sjálfbærri nýtingu auðlinda sinna, meðan á sama tíma er stuðlað að verndun umhverfisins og eflingu samfélagsins.

2.2.1 Tækifæri og nýsköpun

Fiskeldi skapar verðmæti fyrir nærsamfélög og fyrir þjóðarbúið í heild. Fiskeldi veitir mikilvægt tækifæri fyrir hagvöxt og atvinnusköpun, sérstaklega á landsbyggðinni. Það stuðlar að fjölbreyttari hagkerfi og býður upp á mörg tækifæri fyrir ungt fólk og frumkvöðla. Þróun sjálfbærs fiskeldis á Íslandi getur einnig stuðlað að uppbyggingu þekkingar og sérhæfingar í tengdum greinum. Háskólar og rannsóknarstofnanir geta unnið náið með iðnaðinum að rannsóknum og nýsköpun, sem gagnast bæði vísindasamfélaginu og atvinnulífinu. Ísland getur nýtt sér sterka stöðu sína í tæknigeiranum og rannsóknum til að þróa nýjungar í fiskeldi. Þetta felur í sér betri fóðurþróun, sjúkdómavarnir og sjálfbærar eldisaðferðir sem minnka umhverfisáhrifin og auka lífvænleika framleiðslunnar.

2.2.2. Ábyrg matvælaframleiðsla

Með áherslu á sjálfbærni og velferð fiska getur íslenskt fiskeldi sýnt fram á hvernig hægt er að framleiða matvæli á ábyrgan hátt. Þetta stuðlar að sjálfbærri þróun og getur veitt Íslandi forskot á alþjóðamörkuðum sem eftirsóknarverðan uppruna hágæða fiskeldisvara.

2.2.3. Laga og reglugerðumhverfi

Mikilvægt er að gagnsæi sé á eignarhaldi fiskeldisfyrirtækja. Mikil samþjöppun hefur orðið á eignarhaldi þar sem ekkert því til fyrirstöðu að einn eða fáir aðilar eignist öll gild eldisleyfi hérlendis og stýri þannig allri framleiðslu á eldisfiski og seiðældi í sjó og á landi. Brýnt er að skoða hvernig takmarka megji samþjöppun eignarhalds aðila í fiskeldi á Íslandi og hvort takmarka eigi með einhverjum hætti eignarhald erlendra aðila á eldisleyfum á Íslandi. Mikilvægt er að horfa til þróunar í nágrannalöndum í þeim efnum. Huga þarf að því að nýliðun geti átt sé stað í greininni og að vægi frumkvöðlastarfsems í greininni sé tryggt.

Umgjörð og lagaumhverfi fiskeldis þarf að vera skýrt og skilvirkt ef greinin á að þrífast í sátt við umhverfi og samfélag. Starfsemi í fiskeldi taki mið af umhverfis-, loftslags-, heilbrigðis- og byggðasjónarmiðum. Mikilvægt er að rannsóknir séu fullnægjandi og eftirlit með fiskeldi sé virkt. Tryggja þarf að til þess bærir vísindamenn séu fengnir til að rýna aðferðafræði sem Hafrannsóknarstofnun notar við mat á burðarþoli, við gerð áhættumats og eftirlit með landeldi. Eftirlitsaðilar þurfa að vera staðsettir í nálægð við starfsemina til að sinna virku eftirliti.

Framsókn vill skýra heimildir til eðlilegrar gjaldtöku af fiskeldi. Brýnt er að gjaldtaka af fiskeldi hamli ekki uppbyggingu og samkeppnishæfni greinarinnar. Sérstaklega skal horfa til aðlögunar nýliða og getu minni aðila sem njóta síður stærðarhagkvæmnis að standa undir gjöldunum.

2.3 Verndun villtra stofna og veiðiréttindi

Hér á landi treysta margir á tekjur af veiði í ferskvötnum og ám. Brýnt er að vernda villta laxastofninn og tryggja að líffræðilegum fjölbreytileika í ám og vötnum sé ekki ógnað. Tryggja þarf eftirlit með seiðasleppingum. Samþjöppun veiðiréttinda, m.a. með stórfelldum jarðakaupum einstaklinga eða félaga þarf að taka sérstaklega til skoðunar. Mikilvægt er að stjórnvöld fari þar einnig fram með góðu fordæmi.

2.4. Hvalveiðar

Framsókn styður sjálfbærar veiðar á hvölum á meðan þær eru heimilær samkvæmt lögum. Líkt og með aðrar atvinnugreinar þarf að tryggja

fyrirsjáanleika í atvinnugreininni fyrir þá sem hana stunda og að starfað sem samkvæmt lögum.

2.5. Strandveiðar

Framsókn leggur áherslu á að strandveiðikerfið sé endurskoðað þannig að strandveiðimenn um allt land hafi sömu tækifæri til veiða. Horfa verði til svæðisskiptingar og úthlutun á heimildinni samkvæmt henni.

3. Landbúnaður

Staða íslenskra bænda hefur verið erfið um langt skeið. Stóraukning á innfluttum landbúnaðarvörum, hár fjármagnskostnaður og miklar hækkanir á verði á aðföngum hefur reynst greininni erfið síðustu ár. Bregðast verður við þeirri grafalvarlegu stöðu sem komin er upp í landbúnaði hér á landi til að tryggja innlenda matvælaframleiðslu og fæðuöryggi þjóðarinnar. Nauðsynlegt er að tryggja bændum, og sér í lagi ungum bændum, eðlileg starfsskilyrði og afkomu fyrir vinnuframlag sitt svo þeir geti starfað áfram og komið verði í veg fyrir brottfall í greininni með neikvæðum áhrifum á framboð landbúnaðarafurða.

Stjórnvöld eiga að leita leiða til að auka hagræðingu í innlendra matvælaframleiðslu og samkeppnishæfni hennar við sívaxandi innflutning matvæla. Sem dæmi má nefna jákvæðar breytingar á búvörulögum þess efnis að heimila afurðastöðvum í kjötiðnaði að vinna saman eða sameinast með tilheyrandi hagræðingu og bættri samkeppnishæfni við innflutning matvæla.

Vegna mikilvægis landbúnaðar fyrir fæðuöryggi og því hlutverki sem landbúnaður gegnir í loftlags- og umhverfismálum er nauðsynlegt að stjórnsýsla er varðar landbúnað, landnýtingu og matvæli sé undir einu ráðuneyti.

3.1. Fjölbreyttur landbúnaður, nýsköpun og vöruþróun

Framsókn vill styðja við og styrkja íslenskan landbúnað til þess að verða sjálfbær varðandi fjölbreytta matvælaframleiðslu og viðhalda einkennum landsins um blómlegar sveitir og öflugt dreifbýli um allt land. Landbúnaður og nýting auðlinda landsins er hluti af sögu og menningu okkar og aðdráttarafi fyrir innlenda og erlenda ferðamenn. Stuðningurinn á vera til þess fallinn að auka verðmætasköpun, stuðla að framleiðslu heilnæmra matvæla í takt við eftirspurn og að bændur hafi afkomu af sínum búskap. Mikilvægt er að innlend matvælaframleiðsla fullnægi þörfum þjóðarinnar. Framsókn leggur því til að sérstakur hvati verði settur upp fyrir framleiðendur sem hyggja á framleiðslu matvöru sem skortur er á hér á landi. Mikil sóknarfæri felast í frekari framleiðslu á lamba-, svína-, hrossa- og nautakjöti, kjúklingi, korni, grænmeti og annarri akuryrkju.

3.1.1 Nýsköpun og vöruþróun í landbúnaði

Hvetja þarf til nýsköpunar í landbúnaði og tryggja að regluverk hamli henni ekki. Nýsköpun í landbúnaði ætti að ýta undir fjölbreyttari framleiðslu og meiri fullvinnslu og fullnýtingu á matvælum. Samhliða þarf að huga að nýtingu afurða sem ekki nýtast til manneldis, bæði til að auka verðmæti á framleiðsluvörum bænda og vegna sjálfbærni- og umhverfissjónarmiða. Horfa skal til þeirrar þróunar sem orðið hefur í fullvinnslu sjávarafurða hér á landi síðustu ár, sem hefur aukið arðsemi greinarinnar.

3.1.2 Ylrækt

Framsókn vill tryggja nægilegt magn raforku og sanngjarnt raforkuverð til garðyrkjubænda. Það eflir frumframleiðslu, eykur framleiðni, stuðlar að frekari fjárfestingu, nýsköpun og framþróun greinarinnar. Öll tækifæri eru til að stórauka framleiðslu á innlendu grænmeti og kryddjurtum. Skapa þarf hvata til að rækta fleiri tegundir af grænmeti, ávöxtum, plöntum og blómum sem hægt er að rækta hér á landi.

3.1.3 Akuryrkja

Framsókn vill auka hvata til akuryrkju og gera tilraunir með ræktun á fleiri tegundum en áður. Með aukinni kornrækt verður búskapur sjálfbærari, þá sérstaklega mjólkurframleiðsla. Bæta þarf starfsumhverfi akuryrkju til að hún verði fýsilegri kostur fyrir bændum. Huga þarf að tryggingavernd vegna uppskerubrests. Einnig aðgengi að kornþurrkunarstöðvum og kornuppskerutækjum og möguleikum til að verjast ágangi gæsa og álfta.

3.2. Starfsskilyrði bænda, nýliðun og stuðningskerfi landbúnaðar

Staða bænda hefur farið versnandi á síðustu árum og nýliðun hefur verið lítil sem engin. Aukin kostnaður vegna hækkunar stýrivaxta hefur lagst þungt á bændur. Á sama tíma hafa bændur undirgengist strangt regluverk um velferð búfjár. Slíkt regluverk er mikilvægt en hefur þó kostað miklar fjárfestingar á síðustu árum. Auk þess hefur innflutningur á landbúnaðarvörum vaxið gífurlega með tilheyrandi tapi og áskorunum fyrir innlendan landbúnað. Endurskoða þarf tollaumhverfi landbúnaðar m.a. með leiðréttingu krónutölutolls sem ekki hefur þróast í takt við almennar verðlagsbreytingar frá því honum var komið á. Bryn þörf er á að styðja við íslenska bændur til þess að bregðast við erfiðri stöðu.

Framsókn leggur áherslu á að bæta starfsumhverfi bænda. Á þeim tímum þar sem næga atvinnu er að fá velja sífellt færri landbúnað að aðalstarfi. Vinna þarf að bættu afleysingakerfi fyrir bændur m.a. með það að markmiði að tryggja ungum bændum bættu möguleika á að taka fæðingarorlof, sem er einn liður í því að stuðla að frekari nýliðun ungs fólks í greininni. Með aukinni tæknivæðingu og framförum í landbúnaði má minnka vinnuálag margra starfa í landbúnaði. Minna vinnuálag og bætt starfsskilyrði draga úr hættu á slysum og bæta öryggi og vellíðan. Þá sem liður í að bæta búsetu og öryggismál er

mikilvægt að tryggja 3ja fasa rafmagn, stöðugt símasamband og ljósleiðara um allt land.

Framsókn leggur áherslu á að matvælaöryggi þjóðarinnar sé tryggt með samningum á milli ríkisins og bænda. Það er frumskilyrði hvers samfélags að tryggja íbúum næg holl matvæli á viðráðanlegu verði. Tryggja þarf samkeppnishæf rekstrarskilyrði fyrir íslenskan landbúnað með endurskipulagningu á regluverki, eftirliti og stýringu með þeim hætti að skipulagningin ýti undir nýsköpun. Sveigjanleiki þarf að vera til staðar til að aðlagast breytingum og auka verðmætasköpun greinarinnar í góðri sátt við umhverfi og samfélag til að tryggja matvælaöryggi þjóðarinnar til framtíðar.

3.2.1 Skattalegir hvatar og fjármögnun

Framsókn vill hvetja til nýliðunar og auðvelda nýliðum að taka sín fyrstu skref í landbúnaði. Þannig stuðlum við að jákvæðari byggðaþróun um land allt. Mikilvægt er að leita leiða til að halda áfram ábúð á jörðum og skapa þarf hvata fyrir landeigendur til þess að selja landbúnaðarland til áframhaldandi landbúnaðarnota.

Til þess að ýta undir nýliðun á sauðfjárbúum er lagt til að breytingar verði gerðar á skattalögum með það að markmiði að bæta stöðu seljenda og kaupenda að bújörðum. Líta má til skattalöggjafar í Noregi og löndum innan EES sem farið hafa sambærilega leið. Sem dæmi má nefna skattalega hvata við sölu bújarða til áframhaldandi landbúnaðar. Ásamt þessu má nefnda skattaafslátt í landbúnaði, skattfrjálsa styrki og niðurfellingu skatta við sölu bújarða eða búrekstrar til áframhaldandi landbúnaðar. Sala á jörðum og búrekstri (oft einkahlutafélög) eiga ekki að falla í sama flokk og sala á almennum eignum og fyrirtækjum, slík sala er annars eðlis og aðstæður gjörólíkar.

Framsókn telur nauðsynleg að gera breytingar á lánsfjármögnun til jarðakaupa og búrekstrar m.a. með því að tryggja aðgengi að þolinmóðu lánsfé á sanngjörnum kjörum. Það má meðal annars gera með því að veita bændum lán í gegnum Byggðastofnun á lágum vöxtum til lengri tíma, í anda gömlu stofnlánadeildarinnar. Svo það sé mögulegt þarf að stórauka fjármagn til Byggðastofnunar. Þá er lagt til að útfæra hlutdeildarlán til bænda með þeim hætti að stjórnvöld leggja til 25-30% af kaupverði jarða sem yrðu endurgreidd að lánstíma loknum eða ef kæmi til sölu.

Taka þarf stuðningskerfi landbúnaðarins til endurskoðunar með það að markmiði að þeir bændur sem stunda landbúnað í atvinnuskyni fái hlutfallslega meiri stuðning. Ef þeir sem eru með stærri sauðfjárbú fengju stærri hluta af ríkisgreiðslum gætu þeir frekar gert búskap að fullri atvinnu. Mikilvægt er að halda inni greiðslumarki líkt og samþykkt hefur verið með öllum greiddum atkvæðum á búgreinaþingum síðustu ár. Skýrslur RML sem varða afkomu

sauðfjárbúa hafa sýnt mikilvægi greiðslumarks og gefa til kynna að því þurfi að halda, a.m.k. þar til að betri stuðningsleið finnst.

Ef horfa á til breytinga á stuðningskerfi landbúnaðarins ætti að horfa til þriggja samningsstoða.

- 1) Stuðningur um matvælaframleiðslu sem er ætlaður til framleiðslu matvæla innanlands.
- 2) Stuðningur við byggð í dreifbýli með því skilyrði að hann renni til einstaklinga og/eða fyrirtækja með fasta búsetu/starfsemi á viðkomandi svæði allt árið um kring.
- 3) Stuðningur við loftlagsvæn verkefni í landbúnaði sem stuðla að kolefnishlutleysis atvinnugreinar.

Þá er nauðsynlegt að skilvirkt og áreiðanlegt tryggingakerfi sé til staðar fyrir bændur. Eins þarf að skoða tryggingavernd bænda í kjölfar náttúruhamfara. Tjón af völdum náttúruhamfara er oft töluvert og getur reynst bæði einstaklingum og rekstraraðilum ofviða og þar með ógnað heilu samfélögunum. Tryggingavernd vegna náttúruhamfara er því mikilvæg sem og skilvirk og sanngjörn úrvinnsla í kjölfar hamfara.

3.3. Innlend fóður- og áburðarframleiðsla

Framsókn vill efla innlenda fóður- og áburðarframleiðslu og nýta þau tækifæri sem felast í jarðhita og orkuskiptum í landbúnaði. Með markvissum aðgerðum getum við framleitt allt að 80% af því kjarnfóðri sem við þurfum til innlendrar matvælaframleiðslu. Nýta þarf lífrænan úrgang til áburðar í auknum mæli í þágu hringrásarhagkerfis og loftslagsmarkmiða.

Innlend matvælaframleiðsla er of háð innfluttum aðföngum, svo sem hráefni til fóðurgerðar, áburði, fræjum og olíu sem getur hæglega stöðvast komi til stríða eða náttúruhamfara sem takmarka innflutning. Skynsamlegt er að koma upp varabirgðum sem duga að lágmarki til eins árs til að tryggja aðföng til matvælaframleiðslu.

3.4. Landnýting, skógrækt og landgræðsla

Framsókn leggur áherslu á að sjálfbær landnýting samþættir fæðuframléiðslu, líffræðilegan fjölbreytileika og vinnu gegn loftslagsbreytingum. Hlutverk stjórnvalda er að afla þekkingar sem nýtist við ólíka landnýtingu, veita ráðgjöf og markvissa forystu. Forysta birtist m.a. í gengum skipulag sem varðveitir gott landbúnaðarland og fjölbreytta hvata til sjálfbærrar landnýtingar og kolefnisbindingar þ.m.t landgræðslu og skógrækt. Skilgreina þarf betur flokkun landnýtingar. Tryggja þarf aukið fjármagn til skógræktar á lögbýlum svo hægt sé að standa við gerða samninga ríkisins við skógarbændur.

Framsókn leggur áherslu á að vinna við kolefnisbindingu og aðgerðir til að draga úr kolefnislosun frá landi verði í höndum þeirra sem hafa atvinnu af landnýtingu, á einkalöndum, afréttum og þjóðlendum.

Ígrunda þarf sérstaklega hvar endurheimt vistgerða krefst sérstaks inngrips og hvar heppilegra er að náttúran sé látin óáreið um endurheimt.

Framsókn leggur áherslu á að fjölbreytt landnýting krefst gagnkvæmrar virðingar nágranna en telur að víða séu sameiginlegar girðingar nauðsynleg forsenda þess að ólík landnýting þrífist. Tryggja þarf áframhaldandi framlög ríkisins til girðinga og viðhalds þeirra í gegnum Land og skóg og Vegagerðina. Skoða ætti meira samstarf þar á milli og við sveitarfélög til að tryggja markvissa nýtingu fjármagns.

4. Matvæli

4.1. Heilnæm matvæli, fæðuöryggi og upprunamerkingar

Framsókn leggur áherslu á mikilvægi innlendrar matvælaframleiðslu fyrir fæðuöryggi þjóðarinnar. Stuðla þarf að aukinni sjálfbærni og draga úr kolefnislosun í matvælaframleiðslu. Jafnframt þarf að útfæra fyrirkomulag vegna neyðarbirgða landbúnaðarafurða sem hægt er að framleiða hér á landi með það að markmiði að tryggja lágmarksbirgðir af landbúnaðarafurðum í landinu hverju sinni.

Sérstaða íslenskra matvara er einstök á heimsvísu þar sem lyfja- og varnarefnanotkun í landbúnaði á Íslandi er með því minnsta sem þekkt í heiminum auk þess sem notkun vaxtarhormóna er bönnuð. Það er brýnt heilbrigðismál að komið sé í veg fyrir útbreiðslu sýklalyfjaónæmra baktería á Íslandi með ströngum ráðstöfunum, en sýklalyfjaónæmi er ört vaxandi ógn í heiminum.

Framsókn vill byggja upp vörumerki íslenskra matvæla þar sem hreinleiki íslenskrar náttúru og sérstaða íslenskra matvæla með áherslu á rekjanleika, heilnæmi og gæði er dregin fram. Markaðssetning íslenskra matvæla, aukinn sýnileiki og jákvætt umtal hvetur neytendur til að taka meðvitaða ákvörðun um að velja íslenskt og styðja þannig við innlenda matvælaframleiðslu með kaupum sínum, með tilheyrandi afleiddum áhrifum.

Framsókn vill að við opinber innkaup fyrir mótuneyti skóla og annarra stofnana sé ávallt leitast við að velja íslensk matvæli. Einnig er mikilvægt að skólarnir fræði börn og unglunga um mikilvægi neyslu íslenskra matvæla út frá heilsufars-, sjálfbærni- og umhverfissjónarmiðum og íslenskum efnahag.

Framsókn vill innleiða upprunavottun innlendrar matvælaframleiðslu til skýrrar aðgreiningar frá innfluttum vörum. Matvæli sem koma erlendis frá skulu vera

merkt sem slík. Mikilvægt er að spornað sé gegn grænþvotti, sem getur birst sem t.d. falskar eða misvísandi vottunarkerkingar.

4.2. Matvælarannsóknir, nýsköpun og eftirlit

Regluverk má ekki vera svo íþyngjandi að það dragi úr nýsköpun, vöruþróun og samkeppnishæfi fyrirtækja í matvælaframleiðslu. Framsókn vill breyta lögum og reglugerðum varðandi eftirlit með landbúnaði og matvælaframleiðslu með það að markmiði að auka skilvirkni og draga úr kostnaði. Eftirlit á að byggja á áhættumati sem er í samræmi við umfang og áhættu sem felst í tiltekinni framleiðslu og dreifingu.

Framsókn vill auka vægi rannsókna í landbúnaði þar sem áhersla er lögð á nýsköpun og virðisauka. Framsókn vill styðja sérstaklega við rannsóknir og nýsköpun í matvælaframleiðslu á borð við örþörungarákt, einfrumupróteinrákt, skordýrárákt og/eða aðra nýja próteingjafaframleiðslu, sem er liður í auknu fæðu- og matvælaöryggi þjóðarinnar til framtíðar.

4.3. Matvæli beint frá býli

Framsókn vill auka möguleika bænda og býla á að skapa sér sérstöðu til að auka virði afurða og búa til hliðarafurðir sem byggja á matarmenningu og upplifun gesta. Einfalda þarf regluverk vegna heimavinnslu og smásölu á matvælum og auðvelda þannig bændum að framleiða og selja matvæli beint frá býli. Bændum ætti að heimila heimaslátrun og vinnslu að undangengnu áhættumati og nauðsynlegri fræðslu.

Framsókn vill styðja við bakið á handverksbrugghúsum og smærri innlendum áfengisframleiðendum. Þó með ákveðnum þrepaskiptum takmörkunum með lýðheilsusjónarmið til hliðsjónar. Afsláttur af áfengisgjaldi til smærri innlendra áfengisframleiðenda er til þess fallinn að lækka framleiðslukostnað þeirra og með því stuðla að frekari nýsköpun ásamt því að gera þá samkeppnishæfari á markaði.

4.4. Innflutningur matvæla og tollvernd

Framsókn telur nauðsynlegt að gerðar séu sömu kröfur um heilnæmi og heilbrigði innfluttra landbúnaðarafurða og gerð er til innlendra framleiðslu til að tryggja samkeppnisstöðu, heilbrigði og hreinleika íslenskra landbúnaðarafurða til framtíðar. Tryggja þarf að ekki sé flutt inn kjöt af dýrum sem alin eru við lakari aðstæður en kröfur eru gerðar um hér á landi. Neytendur eiga rétt á að vita við hvaða aðstæður og aðbúnað matvæli eru framleidd, m.a. hvað varðar notkun lyfja, hormóna og kolefnisspor afurðanna.

Framsókn vill auka tollvernd í þágu íslensks landbúnaðar og tryggja að verklag og eftirlit með úthlutun tollkvóta sé í samræmi við ákvæði samninga um

tollvernd. Uppfæra þarf gjöld tollskrár og tryggja að tollkvótar séu verðlagðir í samræmi við tilgang sinn. Nýta þarf tækifæri sem gefast til útflutnings búvara m.a. á grundvelli tollasamninga, landfræðilegrar sérstöðu, hreinleika Íslands og íslenskrar matvöru. Tollasamningur við Evrópusambandið á að sæta endurskoðun með það að markmiði að tryggja jafnvægi í skuldbindingum samningsaðila út frá ávinningi. Þá er talið að forsendur séu brostnar hvað varðar útflutning búvara. Framsókn telur brýnt að styrkja tollaeftirlit verulega og gera það sambærilegt því sem þekkist í samanburðarríkjum.

4.5. Velferð dýra og varnir gegn riðu

Framsókn leggur áherslu á að velferð dýra séu höfð að leiðarljósi við matvælaframleiðslu. Mikilvægt er að eftirlit með dýravelferð sé skilvirkt.

Gott aðgengi að dýralæknum um land allt er lykilþáttur í velferð dýra. Mikilvægt er að starfsumhverfi dýralækna sé bætt og stutt sé kröftuglega við námsmenn í dýralæknanámi. Skortur á dýralæknum getur haft í för með sér alvarlegar afleiðingar fyrir aðgengi bænda og almennings að dýralæknaþjónustu, sem gætu haft alvarleg og óafturkræf áhrif á heilsu og velferð dýra, auk fjárhagslegs tjóns fyrir bændur.

Varnir gegn riðu og förgun á dýrahæjum eru í ólestri. Einungis ein brennslustöð tekur við dýrahæjum til brennslu hér á landi, en brennsla er nauðsynleg við förgun dýrahæja. Öflug greining gæti líka komið í veg fyrir að það þyrfti að farga heilbrigðu fé og eins og nú er gert. Hægt yrði að grisja úr sýkt fé og koma þannig í veg fyrir þungar aðgerðir.

Verndandi arfgerð gegn riðu hefur fundist í sauðfé hér á landi. Með áframhaldandi ræktun á þeim stofn er hægt að rækta riðu úr íslenskum sauðfjárstofni á nokkrum árum ásamt því að kortleggja stofninn hratt og örugglega. Með því er hægt að vinna sig upp frá grunni og eyða þessum óvissuþætti úr búgreininni.

5. Ferðaþjónusta

Ferðaþjónustan er ein af stærstu atvinnugreinum á Íslandi og mikilvægur drifkraftur hagvaxtar og aukinna lífsgæða á Íslandi. Sá mikli og stöðugi gjaldeyrisstraumur sem ferðaþjónustan skapar er mikilvægur litlu og opnu hagkerfi á borð við okkar. Hann styður við gengi krónunnar og stuðlar þannig að lægri verðbólgu en ella.

Ferðaþjónustan hefur að sama skapi bætt búsetuskilyrði um allt land, en um er að ræða stærstu sjálfsprottnu byggðaaðgerð Íslandssögunnar. Hærra atvinnustig hringinn um landið sem og stóraukið framboð af þjónustu í afþreyingu, gistingu, mat og drykk ásamt bættu aðgengi að náttúruperlum eru aðstæður sem íbúar landsins jafnt sem erlendir gestir njóta góðs af. Framsókn vill auka möguleika á búsetu og störfum á öllu landinu og þar gegnir

ferðaþjónustan lykilhlutverki. Lítil og meðalstór fyrirtæki í eigu heimafólks á hverjum stað skila ábata inn í samfélögin og skapa grundvöll til frekari uppbyggingar þjónustu og annarrar starfsemi á svæðinu.

Þeim öra vexti á komum erlendra ferðamanna til landsins á árunum fyrir heimsfaraldur fylgdu vissulega vaxtaverkir. Hins vegar hefur margt áunnist á síðustu árum í að byggja upp nauðsynlega innviði til að taka á móti þessum aukna fjölda. Fjölmörg sóknartækifæri eru til staðar til þess að gera enn betur í þessum efnum til að stuðla að sjálfbærum vexti. Gangi spár um fjölda erlendra ferðamanna eftir eru horfur góðar fyrir ferðaþjónustu og alla verðmætasköpun sem á henni byggir.

Undanfarið hefur verið unnið að ferðaþjónustustefnu til ársins 2030 ásamt aðgerðaáætlun. Meginstefið í henni er að íslensk ferðaþjónusta verði leiðandi í sjálfbærri þróun á grunni efnahagslegs, umhverfislegs og samfélagslegs jafnvægis.

Grunnurinn að verðmætasköpun í ferðaþjónustu er að hún sé arðbær og samkeppnishæf en starfi jafnframt í sátt við land og þjóð. Framsókn vill styrkja umgjörð ferðaþjónustunnar og skapa henni betri skilyrði til að vaxa og dafna í takt við áherslur í ferðamálastefnu og aukna verðmætasköpun. Framsókn telur ljóst að hækkun á virðisaukaskatti á ferðaþjónustu í efra þrep muni leiða til verðhækkana og hafa mjög neikvæðar afleiðingar á samkeppnishæfni landsins. Reynsla nágrannaþjóða sýnir að breytingar hafa ekki aðeins áhrif til skamms tíma heldur einnig á aðsókn til lengri tíma. Ísland er nú þegar einn dýrasti áfangastaður heims.

Það er mikilvægt að viðhalda og styrkja ímynd og orðspor áfangastaðarins Íslands. Markviss, stöðug og heildstæð markaðssetning skilar miklum þjóðhagslegum ábata fyrir landið og hefur hliðaráhrif á aðrar útflutningsgreinar á erlendri grundu. Mikilvægt er að tryggja að markaðssetning Íslands, íslenskrar ferðaþjónustu og á íslenskum vörum sé ávallt unnin af fagmennsku og í samræmi við þær áherslur sem fram koma í ferðamálastefnu og aðgerðaáætlun hennar.

Til þess að tryggja markvissa, stöðuga og heildstæða markaðssetningu til erlendra ferðamanna sem skilar miklum þjóðhagslegum ábata fyrir landið og hefur hliðaráhrif á aðrar útflutningsgreinar á erlendri grundu, þarf að tryggja langtímafjármögnun neytendamarkaðssetningar á vegum Íslandsstofu. Þetta væri í samræmi við það sem gert í okkar helstu samkeppnislöndum s.s. á norðurlöndum. Mikilvægt er að tryggja að markaðssetning Íslands, íslenskrar ferðaþjónustu og á íslenskum vörum sé ávallt unnin af fagmennsku og í samræmi við þær áherslur sem fram koma í ferðamálastefnu og aðgerðaáætlun hennar.

Áfram verður unnið að uppbyggingu innviða í takt við hóflegan vöxt ferðamanna til þess að vernda náttúru landsins og tryggja jákvæða upplifun ferðamanna.

Áhersla sé lög á að innviðir í ferðaþjónustu séu byggðir upp á sjálfbæran hátt og hönnun þeirra falli vel að umhverfinu.

Framsókn leggur áherslu á styrkingu millilandaflugs um Akureyri og Egilsstaði til að stuðla að aukinni dreifingu ferðamanna um landið. Tryggja þarf samkeppnishæfni flugvallanna m.t.t. aðstöðu, lendingargjalda og eldsneytisverðs. Byggja þarf upp samhæft samgöngunet í landinu, sem tengir saman innlent og alþjóðleg samgöngunet, hvort heldur sem er flug eða áætlunarferðir á sjó og landi.

Framsókn leggur áherslu á að ekki skuli lokað á aðgengi að stórum hluta landsins, eða einstökum landsvæðum nema brýna nauðsyn beri til.

Mikilvægt er byggt sé upp heildstætt skipulag ferðaþjónustu hér á landi til að koma í veg fyrir átroðning og neikvæð umhverfisáhrif. Það er hagur bæði ríkis og sveitarfélaga að skapa heildstæða áætlun um landnýtingu og stýringu ferðamanna um landið.

Nýta skal aðgangsstýringu í formi sértækrar gjaldtöku á þeim svæðum þar sem ágangur er mikill og uppbygging og viðhald innviða kostnaðarsöm. Slík gjaldtaka tryggir staðbundnar tekjur sem renna ættu að öllum hluta til þeirra aðila sem sjá um uppbyggingu og verndun svæðisins. Rétt útfærsla myndi tryggja fjármagn til uppbyggingar nauðsynlegra innviða á svæðunum með öryggi, upplifun og náttúruvernd að leiðarljósi.

Rétt útfærsla á staðbundinni aðgangsstýringu myndi stuðla að dreifingu ferðamanna bæði um landið og yfir árið. Gjaldtaka af þessu tagi gæti þannig orðið að verkfæri sem gerir ríki, sveitarfélögum og öðrum hagsmunaaðilum kleift að byggja upp innviði ferðaþjónustunnar með ábyrgari og árangursríkari hætti með tryggri fjármögnun.

Mikilvægt er að endurskoða starfsumhverfi ferðaþjónustunnar með það að markmiði að það sé samkeppnishæft. Einfalda þarf rekstrarumhverfið ásamt því að auka skilvirkni og hvetja til aukinnar nýsköpunar og frumkvöðlastarfsemi í greininni. Gera þarf kröfu til þess að erlend ferðaþjónustufyrirtæki sem starfa hér á landi uppfylli sömu kröfur og gerðar eru til innlendra ferðaþjónustufyrirtækja. Skýra þarf lög og reglur um starfsemi erlendra aðila hér á landi svo jafnræðis sé gætt og til þess að hægt sé að koma í veg fyrir félagsleg undirboð. Huga þarf að virkara eftirliti með ólöglegri atvinnustarfsemi í greininni og tryggt verði að þeir sem eru uppvísir að broti fái viðeigandi og íþyngjandi refsingu. Hlutverk slíks eftirlits er einnig til þess falið að tryggja gæði ferðaþjónustu með áherslu á neytendavernd, menningu og vernd náttúru landsins.

